

4. DENTIÈRE, M. (2007) *Epistle to Marguerite de Navarre and Preface to a Sermon by John Calvin*. Chicago: University of Chicago Press.
5. GRUMBACH, A. VON. (1995) The Account of a Christian woman of the Bavarian Nobility. In: Matheson P. *Argula Von Grumbach: A Woman's Voice in the Reformation*. Edinburgh: A&C Black, p. 72–91.
6. KARANT-NUNN, S.C., WIESNER-HANKS, M.E. (2003) *Luther on Women: A Sourcebook*. Cambridge: Cambridge University Press.
7. MATHESON, P. (2013) *Argula von Grumbach (1492–1554/7): A Woman before Her Time*. Eugene: Wipf and Stock Publishers.
8. MATHESON, P. (1995) *Argula Von Grumbach: A Woman's Voice in the Reformation*. Edinburgh: A&C Black.
9. MORATA, O. (2007) *The Complete Writings of an Italian Heretic*. Chicago: University of Chicago Press.
10. MOSAPP, H. (2013) *Katharina von Bora – Der Morgenstern von Wittenberg: Das Leben der Frau Doktor Luther. Eine Biographie*. Hamburg: SEVERUS Verlag.

11. KOPPEN, L. (2017) *Katharina von Bora: Luthers Frau*. Paderborn: Books on Demand.
12. PLUMMER, M.E. (2013) *From Priest's Whore to Pastor's Wife: Clerical Marriage and the Process of Reform in the Early German Reformation*. London: Ashgate Publishing, Ltd.
13. STJERNA, K. (2011) *Women and the Reformation*. London: John Wiley & Sons.
14. THOMPSON, J. L. (1992) *John Calvin and the daughters of Sarah: Women in regular and exceptional roles in the exegesis of Calvin, his predecessors and his contemporaries*. Genève: Librairie Droz.
15. TREU, M. (1999) *Katharina von Bora, die Lutherin: Aufsätze anlässlich ihres 500. Geburtstages; Aufsätze zur Ausstellung "Lieber Herr Käthe" – Katharina von Bora, die Lutherin vom 25. März bis 14. November 1999 in der Lutherhalle Wittenberg*. Vol. I. Wittenberg: Stiftung Luthergedenkstätten.

Надійшла до редколегії 04.10.17

S. Kovbasiuk, PhD in History
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

CHANGING ROLES: CONSTRUCTION AND DECONSTRUCTION OF GENDER IN THE AGE OF REFORMATION

This paper aims to explore construction and deconstruction of gender beliefs in the Age of Reformation, which made possible a change in established gender characteristics, so to say, a change of gender roles. The research rests as upon works of Martin Luther and Jean Calvin, leaders of the Reformation movement, so on treatises by women theologians (Argula von Grumbach, Marie Dentièrre, and Olympia Morata). We analysed adherence of main actors to the ideas stated in the narratives while exploring their personal life experience.

We came to conclusion that the Reformation epoch was really a time for a possible change of gender roles. Women, despite existing stereotypes, became theologians, teachers and biblical scholars. Nevertheless, this kind of scenario was still a rare case, an option for few women, which, thanks to own talents and favourable social situation, crossed established gender borders. It was the case of Argula von Grumbach, Marie Dentièrre, and Olympia Morata. In order to justify their not enough "womanish" role in course of the Reformation, women theologians had to deconstruct gender stereotypes in numerous pamphlets, public letters, dialogues, and treatises that opposed patristic, scholastic, humanistic and reformation traditions of distinguishing between masculine and feminine behaviour. The men reformers, in their turn, adhering in theory to patristic misogynistic views, frequently supported women reformers, though highlighting those cases of roles' exchanges as extraordinary ones, caused by the absence of men as main actors.

Key words: Reformation, gender, Argula von Grumbach, Marie Dentièrre, Olympia Morata, Martin Luther, Jean Calvin.

УДК 94(477)"1991/2016"

<https://doi.org/10.17721/1728-2640.2017.135.4.04>

Д. Кругляк, асп.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ СТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ (КІНЕЦЬ 1980-Х – КІНЕЦЬ 1990-Х РР.)

Розглянуто процес інституціоналізації місцевого самоврядування під час суспільно-політичних та економічних трансформацій перехідного періоду державного будівництва. Продемонстровано суть явища перехідного періоду, його витоки і вплив на життя суспільства та характер організації системи управління в державі. Увагу зосереджено на дослідженні тенденцій, що виникли у процесі становлення місцевого самоврядування за умов переходу від радянського тоталітаризму до постсоціалістичної моделі державності, як перехідного етапу до демократії. Розглянуто основні етапи нормативно-правового врегулювання ролі місцевого самоврядування в системі управління державою, а також специфіку прийняття Україною принципів Європейської хартії місцевого самоврядування, у зв'язку зі вступом до Ради Європи. Особливу увагу приділено впливу конституційної кризи та підписанню Конституційного договору між Президентом України і Верховною Радою України на розподіл повноважень у сфері місцевого самоврядування. Поручено питання можливості впливу короткотермінових тенденцій становлення місцевого самоврядування в Україні на появу негативних факторів довготермінової дії. Серед таких факторів виокремлюються нереалізованість економічного і культурного потенціалу областей та окремих громад, недовіра до центральної влади і сепаратизм.

Ключові слова: місцеве самоврядування, перехідний період, постсоціалістична держава, сепаратизм.

Період суспільно-політичних, економічних та ідеологічних перетворень кінця 1980-х – кінця 1990-х рр. прийнято вважати перехідним, адже саме в цей час відбувалася зміна не тільки світоглядної парадигми українського суспільства, а й системні якісні та кількісні зміни інституційного та нормативного характеру. Зникали не просто органи державного управління чи громадського контролю, а руйнувалася вибудована десятиліттями ієрархія державного управління на чолі з КПРС, реорганізовувалися місцеві, регіональні та загальнодержавні інститути влади. На зміну їм неодмінно мали бути створені альтернативні органи взаємодії між гілками влади, між суспільством та державою, між приватним сектором й адміністраціями. Проте в умовах відсутності чіткого вектора розвитку та у процесі подолання наслідків радянського періоду української історії, у надзвичайно складних економічних умовах, процес передачі повноважень та обов'

язків новим інституціям незалежної України набув дещо складного і хаотичного характеру.

Відповідна ситуація простежувалась й у процесі побудови місцевого самоврядування, причому цей процес мав і свої характерні особливості, які будуть розглянуті далі.

Вивчення проблематики інституційного розвитку місцевого самоврядування під час перехідного періоду важливе тим, що саме ця ланка громадського адміністрування мала замінити базовий, а, отже, найпоширеніший щабель радянського управління, тобто, стати запорукою реалізації "права самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України" [9, ст. 140], згідно зі світовим і, зокрема, європейським досвідом. Однак саме через системну нереалізованість локальної демократії на перехідному етапі, ми досі маємо досить хитку систему розподілу і реалізації повноважень на місцях, проте це

питання може знайти свій розвиток на проблемних полях інших, суміжних дисциплін.

Тож **основною метою** зазначеного дослідження є з'ясування особливостей і тенденцій становлення місцевого самоврядування у процесі суспільно-політичних трансформацій перехідного періоду, наприкінці 1980-х – кінця 1990-х рр. Відповідно до мети були поставлені такі завдання: по-перше, встановити сутність явища "перехідний період" у вітчизняній історіографії; по-друге, з'ясувати, яким чином перехідний етап державного будівництва в Україні позначився на інституційному становленні місцевого самоврядування; і по-третє, визначити основні тенденції становлення місцевого самоврядування під впливом соціально-політичних, економічних і культурно-ідеологічних перетворень перехідного періоду в Україні.

Багатоаспектність явища перехідного періоду, багатоманітність його інтерпретацій в історичній, економічній, правознавчій і політологічній літературі, а також його історичне значення для місцевого самоврядування, розкривають у своїх працях такі відомі українські вчені як Борис Андрусюк [1], Василь Куйбіда [10], Володимир Шаповал [13], Володимир Заблоцький [4], Володимир Кампо [7] та ін. Так, Б. Андрусюк, зокрема, зазначає, що "перехід від радянської централізованої системи управління до пострадянської децентралізованої унітарної системи" [1, с. 29], відбувався повільно, покроково, з низкою принципових суперечностей і правових колізій. Ці тенденції в дещо видозмінених деталях наводять й інші вчені: економісти, політологи та правники.

Проте ключовим моментом усе ж є необхідність зупинитися саме на історичних аспектах і тенденціях перехідного періоду, звернути детальнішу увагу на передумови, фактори розвитку й особливості цих тенденцій у місцевому самоврядуванні, як системі організації влади на місцях, що виникла в суспільстві з ознаками демократизації та пострадянського світогляду.

Як уже зазначалося, поняття *перехідного періоду* має чимало визначень й аспектів розгляду, однак, з історичного погляду, варто звернути увагу на загальне, системне значення цього явища в суспільно-політичному та суспільно-економічному сенсі. Так ми можемо відмежувати суто юридичні та вузько економічні особливості цього питання.

Взагалі, терміни "перехідна держава", "державний лад перехідного періоду" та "перехідний період" розвитку державності з'явилися в активному науковому обігу вже у 20-х рр. XX ст. [11, с. 15], як не парадоксально, саме за сприяння радянської влади і використовувалися для протиставлення так званого соціалістичного державного будівництва усталеним нормам західних демократій. Водночас після Другої світової війни до широкого спектра наукових визначень перехідного періоду додалися приклади постколоніальних країн Африки та Азії. Розпад же Радянського Союзу, як наддержави та "неоколоніальної імперії" привів до появи так званих "постсоціалістичних держав". Саме до такого типу держав належить й Україна, яка, незважаючи на висловлене багатомільйонним народом прагнення до побудови демократії, правового та громадянського суспільства, спершу мала пройти шлях очищення, перебудови та зміни усіх без винятку інституцій [8, с. 44] та соціальних механізмів від колишньої пануючої ідеології, укладу життя та системи організації влади.

Оскільки "перехідний період" охоплює і децентралізацію територіального управління, і перехід постсоціалістичного суспільства на нові демократичні засади взаємодії та розвитку, а також перехід від командно-адміністративної системи управління економікою до

ринкових відносин, то такий період ми можемо охарактеризувати як проміжний стан між окремими видами державного ладу, для якого притаманні комплекс процесів, що викликають докорінні якісні перетворення за певний відрізок часу.

Початку таких перетворень у державі "завжди передують системна криза" існуючого ладу, "спричинена значним зниженням рівня життя громадян, втратою довіри до старої системи цінностей, загрозою територіальній цілісності держави. У випадку, якщо криза у сфері державного управління не може бути подолана еволюційним шляхом, існує велика ймовірність, що перехідний період матиме революційні наслідки у вигляді зміни формальних, а можливо, і сутнісних властивостей держави" [11, с. 14].

Отже, варто виокремити два закономірні шляхи розвитку місцевого самоврядування на перехідному етапі державного будівництва: еволюційний, тобто такий, що здійснюється шляхом поступових трансформацій, реформ та "вирівнювання" нормативно-правової бази до загальноприйнятих правил і принципів, що визнаються у суспільстві керівними у процесі змін; та революційний, тобто шлях радикальних перетворень і докорінних суспільно-політичних трансформацій, часто системного характеру, що відбуваються стрибкоподібно, з порушенням численних норм, законів і принципів існуючої та визнаної організації влади.

З огляду на те, що інститут місцевого самоврядування в Україні досі одночасно є і законодавчо закріпленою системою організації територіального управління громадськими справами на місцях як у будь-якому демократичному суспільстві, проте одночасно він лишається де-факто частиною механізму центральної влади в державі, тож з'являється необхідність також знайти відповідь на таке питання: чи відбувся перехід від радянської системи організації влади на місцях до місцевого самоврядування у незалежній Україні?

Для того, щоб відповісти на поставлене запитання, варто звернутися до визначення цього поняття в нормативно-правових документах нашої держави й одночасно перевірити взаємозв'язок подібного дуалізму територіального управління з особливостями розвитку державних інституцій перехідного періоду.

Явище місцевого самоврядування, незважаючи на значний регрес у розвитку демократії в Україні під впливом радянської окупації, було добре знайомим українському народу, на рівні загальнонаціональних і регіональних тенденцій. З розпадом же Радянського Союзу перед Україною відкрилися як можливості відновлення традиційних інституцій місцевого самоврядування, так і можливість вивчення, прийняття та використання передових, узагальнених і перевірених механізмів організації локальної демократії, у зв'язку з появою так званої Європейської хартії місцевого самоврядування [3], що виникла під егідою Конгресу місцевих та регіональних влад Європи. Цей документ містить низку принципів, що історично склалися в демократичних громадах країн Європи.

Однак тенденції до змін у врядуванні на місцях також паралельно виникли і внаслідок перебудовних процесів в СРСР. Так, у березні 1990 р. відбулися вибори до республіканського парламенту та місцевих рад за новими правилами. Внаслідок виборів до парламенту та місцевих рад увійшли прогресивні представники демократичного табору, що вже 16 липня 1990 р. ухвалили Декларацію про державний суверенітет України, а згодом проголосили Україну незалежною.

Ці події заклали підґрунтя для реформування механізму влади на місцях, а по суті – створення місцевого

самоврядування як інституту. Відтепер поставала потреба оновлення системи організації влади в Україні. Існувала необхідність перерозподілу повноважень і сфер впливу. Розпочинаючи роботу над створенням нової Конституції, Верховна Рада України мала враховувати фактор демократичного місцевого самоврядування як базового елементу організації влади в демократичних країнах загалом.

Особливі зрушення відбулися після того, як Україна заявила про бажання приєднатися до Ради Європи в липні 1992 р., вступ до якої передбачав необхідність приведення українського законодавства, зокрема в частині місцевого самоврядування, до рівня європейського. Особливе місце було приділено виконанню принципів, описаних у вищезазначеній Європейській хартії місцевого самоврядування [3].

Іншими словами, у першій половині 1990-х рр. склалися усі необхідні передумови для створення вітчизняної системи місцевого самоврядування, яка могла базуватися на національних традиціях з урахуванням приписів Ради Європи. Працювали численні комісії та робочі групи, однак уже наприкінці 1993–1995 рр. стало зрозумілим, що питання розподілу повноважень на місцях лишалось відкритим. У розпалі конституційної кризи, 8 червня 1995 р., було прийнято Конституційний Договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до ухвалення нової Конституції України. Цей документ фактично закріпив остаточний перехід від партійно-радянського моноцентризму до пострадянського моноцентризму, "з елементами переважно декларативного місцевого самоврядування" [1, с. 27].

"Про якісні зміни в системі державного управління повідомив Президент України Л. Кучма у своєму виступі з нагоди річниці незалежності, де зокрема було зазначено: "Укладанням Конституційної угоди фактично демонтується недієздатна форма організації державної влади через Ради. Практичного змісту набуває ідея створення в Україні президентсько-парламентської республіки" [1, с. 28].

Проте, як зазначає Б. Андресюк, прийняття Конституційного договору не особливо посприяло інституціоналізації та нормативно-правовому врегулюванню місцевого самоврядування в Україні, адже моноцентрична вертикаль влади, що була створена під "сильного" Президента, не вписувалася в задекларовану Конституційним договором систему місцевого самоврядування. Згодом така ситуація призвела до конфлікту між двома паралельними структурами влади – державними та територіальними органами влади, на ґрунті розподілу фінансово-економічних повноважень, приватизації та реформування форм власності тощо [1, с. 28].

Незважаючи на те, що в наступні два роки Україна була прийнята до Ради Європи, ухвалила Конституцію [9] та ратифікувала Європейську хартію місцевого самоврядування [6], ситуація довкола нормативно-правового врегулювання локальної демократії лишалася далекою від розв'язання [2]. Виявом такого стану речей були довготривалі дискусії в парламенті щодо можливості ратифікації Хартії, основна причина яких полягала в неготовності та невідповідності існуючої на той час української нормативно-правової бази й адміністративних ресурсів до впровадження європейських стандартів місцевого самоврядування.

Таким чином, можна зробити висновок, що українська влада зі здобуттям незалежності намагалася реформувати систему управління територіями і привести її до відповідності до стандартів місцевого самоврядування, проте через інституційний дисбаланс повнова-

жень і функцій, перманентний конфлікт між гілками влади та плюралізм поглядів на процес організації влади і громадського управління в Україні, відбулася певна формалізація процесу інституціоналізації місцевого самоврядування. Еволюційний шлях системних перетворень на перехідному етапі державного будівництва дозволив тимчасово уникнути гостроти конфліктів довкола розподілу соціальних, економічних, політичних тощо функцій та повноважень на місцях. Однак проблема залишалася нерозв'язаною, про що, зокрема, свідчить резолюція № 1179 Парламентської асамблеї Ради Європи про "Дотримання Україною зобов'язань, від 27 січня 1999 року [12]. Так, у п. 7 йдеться про те, що "Законодавство щодо місцевого самоврядування має бути ухвалене без подальшого зволікання відповідно до принципів Європейської хартії місцевого самоврядування [3], передбачаючи чітке розмежування між державною адміністрацією та муніципальними радами, що обираються". А отже, ми бачимо, що, незважаючи на ухвалення Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" [5], питання його імплементації та реального розподілу повноважень ще тривалий час залишалось неврегульованим.

Відтак ми можемо стверджувати, що перехідний період державного будівництва значною мірою вплинув на процес інституціоналізації місцевого самоврядування в Україні. З одного боку, поступовий процес реформування системи організації влади на місцях дозволив уникнути широкомасштабних соціальних заворушень, незважаючи на кризові явища соціально-політичного й економічного характеру та розпочати процес "вирівнювання" вітчизняного законодавства відповідно до загальноєвропейських принципів і норм організації локальної демократії [2]. З іншого боку, затягування і формалізація процесу законодавчого оформлення та реалізація місцевого самоврядування призвели до накопичення факторів розвитку кризових явищ на регіональному та місцевому рівнях.

Серед таких чинників можна назвати нереалізованість економічного та культурного потенціалу регіонів, областей, Автономної Республіки Крим та окремих громад, що надалі призвело до наростання недовіри до центральної влади та створення сприятливих умов для іноземного втручання та підбурення місцевих жителів до сепаратизму. Зазначене питання може бути окремим предметом наукового дослідження.

Що ж до тенденцій становлення місцевого самоврядування у процесі суспільно-політичних та економічних трансформацій перехідного періоду, то тут необхідно виокремити низку критеріїв, щоб зрозуміти характер цього процесу в Україні. По-перше, це час упровадження реформ, по-друге, територія поширення, по-третє, рівень впливу зовнішньополітичних факторів чи внутрішньополітичних сил.

Перехід від тоталітаризму до демократії не тільки значно прискорив, а й зробив можливим існування інституту місцевого самоврядування. Однак створення відповідного законодавства розтягнулося майже на десятиліття, місцеве самоврядування порівняно з іншими інститутами влади розвивалося значно повільніше і стало об'єктом боротьби між законодавчою та виконавчою гілками влади, місцевими громадами та державною адміністрацією.

Водночас ми бачимо тенденцію до універсалізації та узагальнення юридичних норм для всієї України, з частковим урахуванням особливого статусу столиці – м. Києва й Автономної Республіки Крим. Усе ж, незважаючи на те, що в 1990-х рр. було розроблено нормативно-правову базу щодо різних рівнів організації місцевого самоврядування, механізмів його впровадження та остаточної реалізації так і не було вироблено. Зазвичай міс-

цеве самоврядування обмежувалося діяльністю місцевих міських й обласних рад, а також державних адміністрацій, зі значним ухилом кількості функцій і повноважень у бік останніх. Ці тенденції ще тривалий час мали місце в українській системі територіального управління.

Також необхідно наголосити, що інститут місцевого самоврядування в Україні розвивався переважно під зовнішнім впливом, а не відповідно до потреб і попиту соціуму. Так, серед основних мобілізуючих факторів можна назвати зовнішньополітичний вплив, зокрема Парламентської асамблеї Ради Європи та внутрішньополітичну боротьбу між Президентом України та Верховною Радою України за розподіл повноважень і механізмів контролю за економікою та бюджетною сферою. Перший привів переважно до позитивних наслідків, адже прискорив розвиток місцевого самоврядування як явища та закріпив і спрямував Україну на європейський вектор розвитку. Другий фактор поступово призвів до стагнації у процесі інституціоналізації місцевого самоврядування та зумовив появу низки негативних тенденцій [8, с. 55], таких як наростання недовіри до центральної влади та схильності до сепаратизму за рахунок іноземного втручання.

Підводячи підсумки, варто зауважити, що необхідність дослідження процесу інституціоналізації місцевого самоврядування актуалізується через незавершеність цього процесу на сьогоднішній день. Місцеве самоврядування класично є ознакою демократичного розвитку держави, проте в Україні ця галузь потребує негайного реформування. Саме тому існуючий досвід реформування в умовах перехідного періоду є особливо цінним для аналізу та розуміння історичних процесів державного будівництва.

Отже, необхідно підкреслити, що початковий етап становлення місцевого самоврядування в Україні відбувався в надзвичайно складних умовах перехідного періоду, що призвело до появи тенденцій до швидкої, часто необдуманної імплементації європейських норм на непідготовленому ґрунті українського суспільства, що, у свою чергу, призвело до формалізації діяльності цієї основоположної інституції громадянського суспільства та невідповідності реальних механізмів реалізації повноважень на місцях з основними нормативно-правовими актами, покликаними регулювати взаємовідносини між гілками влади, а також державою і громадою на місцях.

У свою чергу подібні послідовності імплементації, зволікання у процесах реформування та ігнорування суспільних запитів могли стати однією з передумов до появи небезпечних сепаратистських тенденцій.

Список використаних джерел:

1. Андресюк Б.П. Місцеве самоврядування в сучасній Україні: проблеми і перспективи / Б.П. Андресюк. – К.: Інформ.-вид. центр "Стилос", 1997. – 223 с.
2. Бурін О. Проблеми впровадження концепції локальної демократії в Україні [Електронний ресурс] / О. Бурін // Ел. наук. фак. вид.:

"Державне управління: удосконалення та розвиток". – Дніпро, 2014. – № 9. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=752>.

3. Європейська хартія місцевого самоврядування від 06.11.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

4. Заблоцький В.В. Взаємодія держави та місцевого самоврядування України в історичній ретроспективі: монограф. / В.В. Заблоцький. – Луганськ: ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2013. – 324 с.

5. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21.05.1997 р. № 280/97 – ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

6. Закон України "Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування" від 15 липня 1997 року // Відомості Верховної Ради України від 29.09.1997. – 1997. – № 38. – Ст. 249.

7. Кампо В.М. Місцеве самоврядування в Україні: брошура / В. Кампо; ред. кол.: Ю.С. Шемшученко та ін. НАН України, Ін-т держ. і права ім. В.М. Корецького. – К.: Ін-Юре, 1997. – 32 с.

8. Колодій А. Особливості перехідного періоду і вибір демократичних інститутів в Україні / А. Колодій // Політичний процес в Україні: стан і перспективи розвитку: зб. наук. праць. – Л., 1998. – С. 44–55.

9. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.

10. Куйбіда В.С. Конституційно-правові проблеми міського самоврядування в Україні. – Л.: Літопис, 2001. – 376 с.

11. Моїсєнко Д. "Перехідна держава" та "Постсоціалістична держава": співвідношення понять / Д. Моїсєнко // Держава та регіони. Сер.: Право. – Запоріжжя, 2014. – № 1. – С. 14–17.

12. Резолюція № 1179 Парламентської Асамблеї Ради Європи "Дотримання Україною зобов'язань" від 27.01.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_595.

13. Шаповал В. Сутність місцевого самоврядування (питання теорії) / В. Шаповал // Місцеве самоврядування: 10 років здобутків / за ред. М. Пухтинського. – К.: Атіка, 2002. – 300 с.

References:

1. ANDRESIUK, B.P. (1997) *Mistseve samovriaduvannia v suchasni Ukraini: problemy i perspektivy*. K.: Informaciino-vydavnychiy centr "Stylos".
2. BURIN, O. (2014) *Problemy vprovadzhennia kontseptsii lokalnoi demokratii v Ukraini* [Online] // "Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok". 9. Available from: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=752>.
3. Yevropeiska khartia mistsevoho samovriaduvannia vid 06.11.1996 r. [Online]. – Available from: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
4. ZABLOTSKYI, V.V. (2013) *Vzaiemodiia derzhavy ta mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy v istorychnii retrospektivii: monohrafiia*. Luhansk: DZ LNU imeni Tarasa Shevchenka.
5. ANON (1997) *Zakon Ukrainy "Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini"* vid 21.05.1997 r. № 280/97 – VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 24, p. 170.
6. ANON (1997) *Zakon Ukrainy "Pro ratyfikatsiiu Yevropeiskoi khartii mistsevoho samovriaduvannia"* vid 15 lypnia 1997 roku. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* vid 29.09.1997. № 38, p. 249.
7. KAMPO, V.M. (1997) *Mistseve samovriaduvannia v Ukraini: broshura*. Kyiv: In-Yure.
8. KOLODIY, A. (1998) *Osoblyvosti perekhidnoho periodu i vybir demokratychnykh instytutiv v Ukraini*. In: *Politychnyy protses v Ukraini: stan i perspektivy rozvytku*: zb. nauk. prac. Lviv, p. 44–55.
9. ANON (1997) *Konstytutsiia Ukrainy*: Priyniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 r. Kyiv: Presa Ukrainy.
10. KUIBIDA, V.S. (2001) *Konstytutsiino-pravovi problemy miskoho samovriaduvannia v Ukraini*. Lviv: Litopys.
11. MOISEENKO, D. (2014) "Perekhidna derzhava" ta "Postsotsialistychna derzhava": spivvidnoshennia poniat. *Derzhava ta rehiony*. Ser.: Pravo. 1, p. 14–17.
12. ANON (1999) *Rezoliutsiia № 1179 Parlamentskoi Asamblei Rady Yevropy "Dotrymannia Ukrainoiu zoboviazan"* vid 27.01.1999 r. [Online]. Available from: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_595.
13. SHAPOVAL, V. (2002) *Sutnist mistsevoho samovriaduvannia (pytannia teorii)*. In: Pukhtynskiy M. (ed.) *Mistseve samovriaduvannia: 10 rokiv zdobutkiv*. Kyiv: Atika.

Надійшло до редакції 11.10.17

D. Kruhliak, PhD student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

TRENDS OF ESTABLISHMENT OF THE LOCAL SELF-GOVERNMENT DURING THE TRANSFORMATIONS OF TRANSITION PERIOD (THE END OF 1980'S – THE END OF 1990'S)

The article discusses the process of institutionalization of local self-government during socio-political and economic transformations of the transition period of state development. Analyzed the phenomenon of the transitional period, its origins and influence on society's life and the features of the organization of the system of governance in the state. The article focuses on the study of trends that emerged in the process of establishing local self-government in the transition from Soviet totalitarianism to a post-socialist model of statehood, as a transitional stage to democracy. Author demonstrated the main stages of the normative and legal regulation of the role of local self-government in the system of state administration, as well as the specifics of Ukraine's adoption of the principles of the European Charter of Local Self-Government, in connection with accession to the Council of Europe. Particular attention is paid to the influence of the constitutional crisis and the signing of the Constitutional Agreement between the President of Ukraine and the Verkhovna Rada of Ukraine on the distribution of powers in the sphere of local self-government. The article raises the question of the possible impact of short-term trends in the development of local self-government in Ukraine on the emergence of negative long-term effects. Among these factors, there are unrealized economic and cultural potential of the regions and individual communities, distrust of central authority and separatism.

Key words: local self-government, transition period, post-socialist state, separatism.